

INFOGRAFIKOS

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Atsakomybės apribojimas:

Europos Komisijos parama šio leidinio leidybai nereiškia, kad ji patvirtina jo turinį, kuris atspindi tik autorių požiūrį, ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

SUTIKIMO PRINCIPAS

Pagal tarptautinę teisę svarbiausia teisinė priemonė kovai su smurtu lyties pagrindu yra 2011 m. sudaryta Stambulo konvencija, kurioje nustatyti teisiškai privalomi smurto prieš moteris prevencijos, aukų apsaugos ir kaltininkų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn standartai.

Tai pirmasis teisiškai privalomas tarptautinis dokumentas dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Smurtas pripažįstamas žmogaus teisių pažeidimu ir diskriminacija.

Konvencijos 36 straipsnio 2 dalyje taip pat patikslinamas sutikimo principas: sutikimas „duodamas savanoriškai, kaip laisvas asmens valios išreiškimas, ir vertinamas atsižvelgiant į situaciją ir aplinkybes“:

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Konvencijoje valstybės, šios Konvencijos Šalys, raginamos įtraukti šį principą į savo teisės aktus, kad būtų veiksmingai pakeista lytinių santykių, atliktų be smurto ar fizinės prievartos, bet be abiejų šalių visiško ir aiškaus sutikimo, teisinė reikšmė.

Nors ES pasirašė Konvenciją 2017 m., jos vis dar neratifikavo šešios valstybės narės (Bulgarija, Vengrija, Čekija, Lietuva, Latvija ir Slovakija).

Iki šiol Konvenciją ratifikavo 34 valstybės narės, tačiau tik Austrija, Juodkalnija, Portugalija ir Švedija iš dalies pakeitė savo baudžiamuosius kodeksus ir apibrėžė išprievartavimą kaip „sutikimo nebuvimą“, o likusiose šalyse tebevyksta diskusijos, kaip šiuo atžvilgiu pakeisti savo teisės aktus.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Pavyzdžiui, Vokietijoje naujuose teisės aktuose numatyta, kad nesutikimas žodžiais taip pat galioja. Tačiau daugelio stebėtojų nuomone, šis elementas, nors ir yra žingsnis į priekį, palyginti su praeitimi, vis dar labai daug ko trūksta, nes jis neapsaugo aukų, kurios negali tinkamai išreikšti nesutikimo, pavyzdžiui, apsvaigusių nuo alkoholio ar narkotikų moterų.

Analizuojant 31 Europos šalies teisės aktus dėl išprievartavimo, tik 9 iš jų priėmė sutikimu pagrįstus įstatymus.

2018 m. Islandija ir Švedija tapo 7-ąja ir 8-ąja Europos šalimis, priėmusiomis teisės aktus, kuriuose išprievartavimas apibrėžiamas kaip sutikimo nebuvimas.

2019 m. birželį Graikija tapo 9-ąja. Kitos šalys yra Jungtinė Karalystė Airija, Liuksemburgas, Vokietija, Kipras, Belgija ir Portugalija.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Italijoje Baudžiamojo kodekso 609-ame straipsnyje (kuris įsigaliojo 1930 m. ir vis dar galioja, nepaisant daugybės priimtų pakeitimų), įvestame 1996 m. Įstatymu Nr. 66, baudžiama už elgesį asmens, kuris smurtu, grasinimais ar piktnaudžiaudamas valdžia verčia kitą asmenį atlikti seksualinius veiksmus, taip pat asmens, kuris skatina kitą asmenį atlikti ar patirti seksualinius veiksmus, piktnaudžiaudamas jo fiziniu ar psichiniu menkumu. Kita vertus, Baudžiamojo kodekso 609-ter straipsnyje numatytos aplinkybės (vadinamosios sunkinančios aplinkybės).

Nė vienu atveju išžaginimo nusikaltimas nėra aiškiai apibrėžtas kaip „lytiniai santykiai be sutikimo“, kaip nurodyta Stambulo konvencijoje, nepaisant to, kad Italija ją pasirašė 2012 m. rugsėjo mėn. ir 2013 m. birželio 27 d. ratifikavo parlamente.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Kitose Europos šalyse tam, kad nusikaltimas būtų laikomas išprievartavimu, įstatymas reikalauja, kad būtų tokie elementai kaip smurto, jėgos ar grasinimo panaudoti jėgą naudojimas, tačiau daugumoje išprievartavimo atvejų taip nėra.

Todėl daugelis aukų negali ieškoti teisybės ir nusprendžia nepranešti apie smurtą policijai.

● REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

SMURTAS LYTIES PAGRINDU:

EUROPOS BENDRIJOS NUSIKALSTAMUMAS

Nepaisant to, kad dauguma valstybių narių turi kovos su smurtu lyties pagrindu įstatymus, nėra sutartų apibrėžčių ar taisyklių, kurios leistų imtis bendrų ir veiksmingų veiksmų Europos lygmeniu. 2021 m. rugsėjo mėn. europarlamentarai paragino sukurti teisinį pagrindą, kad smurtas lyties pagrindu taptų visos ES nusikaltimu, siekiant nustatyti bendras minimalias baudžiamąsias sankcijas.

Europos Parlamentas priėmė teisėkūros iniciatyvą, kurioje raginama priimti tikslinius teisės aktus ir politiką, skirtus kovoti su visų formų smurtu lyties pagrindu ir diskriminacija (prieš moteris ir mergaites, taip pat prieš LGBTIQ+ asmenis), tiek internete, tiek už jo ribų.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

Todėl Komisija raginama pripažinti smurtą lyties pagrindu kaip naują nusikaltimų sritį pagal Konvencijos 83 straipsnio 1 dalį, sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, kartu su kitais nusikaltimais, su kuriais reikia kovoti bendru pagrindu, pavyzdžiui, prekyba žmonėmis, narkotikais ir ginklais, elektroniniais nusikaltimais ir terorizmu.

Tekstas, kuriam pritarta 427 nariams balsavus už, 119 - prieš ir 140 susilaikius, taptų teisiniu pagrindu į aukas orientuotai ES direktyvai, kurioje būtų taikomi Stambulo konvencijos ir kiti tarptautiniai standartai ir kuri visų pirma apimtų:

- prevencijos priemonės, įskaitant lyčių lygybės požiūriu jautrias ir tarpsektorines švietimo programas;
- paramos paslaugas, apsaugos ir kompensavimo priemonės aukoms;

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

- kovos su visų formų smurtu lyties pagrindu, įskaitant smurtą prieš LGBTIQ+ asmenis, priemones;
- minimalūs teisėsaugos standartai;
- nuostatos, kuriomis užtikrinama, kad nustatant vaiko globos ir lankymo teises būtų atsižvelgiama į smurto lyties pagrindu atvejus;
- valstybių narių bendradarbiavimas ir keitimasis gera praktika, informacija ir patirtimi.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

IZOLIACIJOS (LOCKDOWN, COVID-19 laikotarpiu)

AVARINIS PROTOKOLAS

Atsižvelgiant į tai, kad trūksta pasirengimo piktnaudžiavimo atvejų gausėjimui izoliacijos (lockdown'o) metu, 2021 m. vasario mėn. buvo pasiūlyta Europos prevencijos ir teisėsaugos direktyva, taip pat specialus protokolas „krizės metu“. Tikimasi, kad protokole, kuriame ypatingas dėmesys skiriamas smurtui artimoje aplinkoje, karštosios linijos, prieglaudos moterims ir vaikams bei sveikatos priežiūra bus pripažintos būtiniausiomis paslaugomis visoje ES. Taip pat tikimasi, kad netrukus bus pateikti pasiūlymai dėl kovos su internetiniu smurtu, kuriuos planuojama pateikti 2021 m. lapkričio mėn.

REGLAMENTAI IR TEISĖS AKTAI

EPO

2011 m. taip pat pristatyta smurto aukų apsaugos priemonė - Europos apsaugos orderis (EPO), kuriuo siekiama, kad ES taptų bendra teisminės apsaugos erdve. Tačiau iki šiol EPO taikytas tik keliose bylose, o apie jo egzistavimą nebuvo tinkamai paskelbta, todėl labai sumažėjo jo veiksmingumas.